

संविधान कार्यान्वयन कार्ययोजना

(सम्बत् २०७४/१०/०७ गते भित्र कार्य सम्पन्न हुने गरी तयार गरिएको)

क्र. सं.	संविधानको कार्यान्वयन गर्न सम्पादन गर्नु पर्ने कार्यहरु	कार्य सम्पादनका लागि जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय	समय सीमा	कैफियत
१.	भाषा आयोग :				
१.१	भाषा आयोग सम्बन्धी ऐन निर्माण गर्ने ।	संस्कृति, पर्यटन तथा नागरिक उड्डयन मन्त्रालय	कानून, न्याय तथा संसदीय मामिला मन्त्रालय	२०७३ साल असार मसान्त सम्म	धारा २८७ मा संविधान प्रारम्भ भएको मितिले एक वर्षभित्र भाषा आयोगको गठन गर्नु पर्ने व्यवस्था रहेको ।
१.२	भाषा आयोगको गठन गर्ने । धारा २८७ (१)	संस्कृति, पर्यटन तथा नागरिक उड्डयन मन्त्रालय	नेपाल सरकार, मन्त्रपरिषद	२०७३ साल भदौ मसान्त सम्म	धारा २८७ (१) मा संविधान प्रारम्भ भएको मितिले एक वर्षभित्र भाषा आयोगको गठन गर्नु पर्ने व्यवस्था रहेको ।
२.	न्याय प्रशासन :				
२.१	न्याय प्रशासन सम्बन्धी कानून निर्माण गर्ने : ■ सर्वोच्च अदालत (पहिलो संशोधन) ऐन, ■ न्याय प्रशासन सम्बन्धी ऐन, ■ न्याय परिषद सम्बन्धी ऐन, र ■ न्याय सेवा आयोग सम्बन्धी ऐन (धारा १२८, १५३, १५४)	कानून, न्याय तथा संसदीय मामिला मन्त्रालय	सर्वोच्च अदालत	२०७३ साल साउन मसान्त सम्म	धारा ३०० (३) मा संविधान प्रारम्भ भएको मितिले एक वर्षभित्र उच्च अदालतको स्थापना गर्नु पर्ने व्यवस्था रहेको ।
२.२	उच्च अदालतको स्थापना गर्ने । धारा ३०० (३)	कानून, न्याय तथा संसदीय मामिला मन्त्रालय	नेपाल सरकार, मन्त्रपरिषद	२०७३ साल भदौ मसान्त सम्म	धारा ३०० (३) मा संविधान प्रारम्भ भएको मितिले एक वर्षभित्र उच्च अदालतको स्थापना

क्र. सं.	संविधानको कार्यान्वयन गर्न सम्पादन गर्नु पर्ने कार्यहरु	जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय	समय सीमा	गर्नु पर्ने व्यवस्था रहेको। कैफियत
३	संवैधानिक निकाय सम्बन्धी कानून निर्माण र गठन गर्ने :				
३.१	<u>संवैधानिक निकाय सम्बन्धी कानून निर्माण गर्ने :</u> ■ अख्तियार दुरुपयोग अनुसन्धान आयोग ऐन ■ लोक सेवा आयोग ऐन ■ राष्ट्रिय प्राकृतिक स्रोत तथा वित्त आयोग ऐन ■ राष्ट्रिय महिला आयोग ऐन ■ राष्ट्रिय दलित आयोग ऐन ■ राष्ट्रिय समावेशी आयोग ऐन ■ आदिवासी जनजाति आयोग ऐन ■ मधेशी आयोग ऐन ■ थारु आयोग ऐन ■ मुस्लिम आयोग ऐन	● प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषदको कार्यालय/ अख्तियार दुरुपयोग अनुसन्धान आयोग/लोकसेवा आयोग ● अर्थ मन्त्रालय ● महिला, बालबालिका तथा समाज कल्याण मन्त्रालय/राष्ट्रिय महिला आयोग ● संघीय मामिला तथा स्थानीय विकास मन्त्रालय	कानून, न्याय तथा संसदीय मामिला मन्त्रालय	२०७३ साल असोज मसान्त सम्म	धारा २३९ र २४३ मा गरिएको नयाँ व्यवस्था बमोजिम विद्यमान कानूनमा परिमार्जन गर्नु पर्ने भएको। धारा २५०, २५२, २५५, २५८, २६१, २६२, २६३ र २६४ मा नयाँ संवैधानिक आयोग व्यवस्था गरेको सन्दर्भमा त्यस्ता आयोगहरुको लागि नयाँ कानून बनाउनु पर्ने आवश्यक रहेको।

क्र. सं.	संविधानको कार्यान्वयन गर्न सम्पादन गर्नु पर्ने कार्यहरु	कार्य सम्पादनका लागि जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय	समय सीमा	कैफियत
३.२	संवैधानिक निकायको गठन गर्ने : ■ राष्ट्रिय दलित आयोग ■ राष्ट्रिय समावेशी आयोग ■ आदिवासी जनजाति आयोग ■ मधेशी आयोग ■ थारु आयोग ■ मुस्लिम आयोग	संघीय मामिला तथा स्थानीय विकास मन्त्रालय	नेपाल सरकार, मन्त्रिपरिषद	२०७३ साल कार्तिक/मंसिर मसान्त सम्म	धारा २५०, २५२, २५५, २५८, २६१, २६२, २६३ र २६४ मा नयाँ संवैधानिक आयोगहरुको व्यवस्था गरेको ।
	■ राष्ट्रिय प्राकृतिक स्रोत तथा वित्त आयोग	अर्थ मन्त्रालय			
	■ राष्ट्रिय महिला आयोग	महिला, बालबालिका तथा समाज कल्याण मन्त्रालय			
४	प्रदेशको सीमांकन :				
४.१	प्रदेशको सीमांकन सम्बन्धी विषयमा सुभाब दिन संघीय आयोग गठन गर्ने । धारा २९५	संघीय मामिला तथा स्थानीय विकास मन्त्रालय	नेपाल सरकार, मन्त्रिपरिषद	२०७३ साल साउन मसान्त सम्म	धारा २९५ मा प्रदेशको सीमांकन सम्बन्धी विषयमा सुभाब दिन संघीय आयोग गठन गर्न सक्ने व्यवस्था रहेको ।
४.२	प्रदेशको सीमांकन सम्बन्धी विषयमा सुभाब दिन गठित संघीय आयोगले नेपाल सरकार समक्ष प्रतिवेदन पेश गर्ने । धारा २९५	संघीय आयोग	प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषदको कार्यालय	२०७३ साल कार्तिक मसान्त सम्म	-
५.	निर्वाचन क्षेत्र निर्धारण :				
५.१	निर्वाचन क्षेत्र निर्धारण ऐन धारा २८६ (५)	संघीय मामिला तथा स्थानीय विकास मन्त्रालय	कानून, न्याय तथा संसदीय मामिला मन्त्रालय	२०७३ साल मङ्सिर मसान्त सम्म	धारा २८६ को उपधारा (५) मा संघीय कानून बमोजिम प्रदेशमा निर्वाचन क्षेत्र निर्धारण गरिने

क्र. सं.	संविधानको कार्यान्वयन गर्न सम्पादन गर्नु पर्ने कार्यहरु	कार्य सम्पादनका लागि जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय	समय सीमा	कैफियत
					भन्ने व्यवस्था रहेको ।
५.२	संघीय संसदका सदस्य र प्रदेश सभाका सदस्यको निर्वाचन गर्ने प्रयोजनको लागि निर्वाचन क्षेत्र निर्धारण आयोगको गठन गर्ने । धारा २८६	संघीय मामिला तथा स्थानीय विकास मन्त्रालय	नेपाल सरकार, मन्त्रिपरिषद	२०७३ साल कार्तिक मसान्त सम्म	धारा २८६ मा संघीय संसदका सदस्य र प्रदेश सभाका सदस्यको निर्वाचन गर्ने प्रयोजनको लागि निर्वाचन क्षेत्र निर्धारण आयोगको गठन गर्ने व्यवस्था रहेको ।
५.३	संघीय संसदका सदस्य र प्रदेश सभाका सदस्यको निर्वाचन गर्ने प्रयोजनको लागि गठित निर्वाचन क्षेत्र निर्धारण आयोगले प्रतिवेदन पेश गर्ने । धारा २८६ (द)	निर्वाचन क्षेत्र निर्धारण आयोग	नेपाल सरकार, मन्त्रिपरिषद	२०७३ साल माघ मसान्त सम्म	-
६.	निर्वाचन कानून निर्माण :				
६.१	स्थानीय तहको निर्वाचन (कार्यविधि) सम्बन्धी ऐन निर्माण गर्ने । धारा ३०३ (२)	गृह मन्त्रालय/ निर्वाचन आयोग	कानून, न्याय तथा संसदीय मामिला मन्त्रालय	२०७३ साल साउन मसान्त सम्म	नेपाल सरकारबाट स्थानीय निकायको निर्वाचन २०७३ मंसिरमा गर्ने घोषणा भएको ।
६.२	■ निर्वाचन आयोग ऐन, ■ मतदाता नामावली सम्बन्धी ऐन, ■ निर्वाचन सम्बन्धी कसूर र सजाय ऐन (धारा २४६)	गृह मन्त्रालय/निर्वाचन आयोग	कानून, न्याय तथा संसदीय मामिला मन्त्रालय	२०७३ साल मंसिर मसान्त सम्म	संघ र प्रदेशको निर्वाचन गर्ने प्रयोजनको लागि निर्वाचन आयोगसँग सम्बन्धित कानून आवश्यक भएको ।
६.३	राष्ट्रपति तथा उपराष्ट्रपतिको निर्वाचन सम्बन्धी कानून ।	गृह मन्त्रालय/निर्वाचन आयोग	कानून, न्याय तथा संसदीय मामिला	२०७३ साल पुस मसान्त सम्म	-

	धारा ६२		मन्त्रालय		
६.४	प्रदेश सभाका सदस्यहरुको निर्वाचन सम्बन्धी कानून । धारा १७६(११)	गृह मन्त्रालय/ निर्वाचन आयोग	कानून, न्याय तथा संसदीय मामिला मन्त्रालय	२०७३ साल पुस मसान्त सम्म	धारा १७६ मा प्रदेश सभाको गठन सम्बन्धी व्यवस्था रहेको ।
क्र. सं.	संविधानको कार्यान्वयन गर्न सम्पादन गर्नु पर्ने कार्यहरु	कार्य सम्पादनका लागि जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय	समय सीमा	कैफियत
६.५	■ प्रतिनिधि सभा सदस्य निर्वाचन ऐन ■ राष्ट्रिय सभा सदस्य निर्वाचन ऐन धारा ८४	गृह मन्त्रालय/ निर्वाचन आयोग	कानून, न्याय तथा संसदीय मामिला मन्त्रालय	२०७३ साल पुस मसान्त सम्म	-
८.	निर्वाचन :				
५.२	स्थानीय तहको निर्वाचन गर्ने । धारा २२२ र २२३	गृह मन्त्रालय/निर्वाचन आयोग	कानून, न्याय तथा संसदीय मामिला मन्त्रालय	२०७३ साल मंसीर	-
८.१	प्रदेशसभा सदस्यको निर्वाचन धारा १७६	गृह मन्त्रालय /निर्वाचन आयोग	कानून, न्याय तथा संसदीय मामिला मन्त्रालय	२०७४ साल जेठ	-
८.२	■ राष्ट्रिय सभा सदस्यको निर्वाचन ■ प्रतिनिधि सभा सदस्य निर्वाचन (धारा ८४ र ८६)	गृह मन्त्रालय /निर्वाचन आयोग	कानून, न्याय तथा संसदीय मामिला मन्त्रालय	२०७४ साल कार्तिक/मंसीर	-
८.३	राष्ट्रपति तथा उपराष्ट्रपतिको निर्वाचन (धारा ६२)	गृह मन्त्रालय /निर्वाचन आयोग	कानून, न्याय तथा संसदीय मामिला मन्त्रालय	२०७४ साल फागुन/चैत	-
९	विविध :				
९.१	स्थानीय तहको अधिकार सम्बन्धी कानून निर्माण गर्ने । धारा २१९	संघीय मामिला तथा स्थानीय विकास मन्त्रालय	कानून, न्याय तथा संसदीय मामिला मन्त्रालय	२०७३ साल मंसीर मसान्त सम्म	-

९.२	संघ, प्रदेश र स्थानीय तहमा रहने कर्मचारीको समायोजन सम्बन्धी कानून निर्माण गर्ने धारा ३०२ (२)	सामान्य प्रशासन मन्त्रालय	नेपाल सरकार, मन्त्रिपरिषद	२०७३ साल पुस मसान्त सम्म	-
क्र. सं.	संविधानको कार्यान्वयन गर्न सम्पादन गर्नु पर्ने कार्यहरु	कार्य सम्पादनका लागि जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय	समय सीमा	कैफियत
९.३	प्रदेश प्रमुखको नियुक्ति गर्ने । धारा १६३	नेपाल सरकार, मन्त्रिपरिषद	-	२०७३ साल चैत मसान्त सम्म	धारा १६३ (२) मा नेपाल सरकारको प्रतिनिधिको रूपमा प्रदेशमा प्रदेश प्रमुख रहने व्यवस्था रहेको ।
९.४	प्रदेश सभाबाट राजधानी निर्धारण नभए सम्मको लागि प्रदेशको कार्य सञ्चालनको लागि स्थान तोक्ने । धारा २८८ (३)	नेपाल सरकार, मन्त्रिपरिषद	-	२०७३ साल चैत मसान्त सम्म	-

नोट : यस कार्ययोजनामा उल्लिखित कार्यहरुका अतिरिक्त देहायका कार्यहरु समेत नियमितरूपमा सम्पादन गर्ने :

- ☒ नेपाल सरकार, मन्त्रिपरिषदले मिति २०७२।०८।२४ मा स्वीकृत गरेको तत्काल सुधार कार्ययोजना बमोजिम र कानून, न्याय तथा संसदीय मामिला मन्त्रालयले संविधानको कार्यान्वयनको लागि बनाउनु पर्ने भनी पहिचान गरी प्राथमिकीकरण गरेका कानूनहरुको निर्माण सोही बमोजिम गर्ने ।
- ☒ नेपालको संविधानको भाग ३ मा उल्लिखित मौलिक हकहरुको कार्यान्वयनको लागि आवश्यक पर्ने कानूनहरुको निर्माण संविधान प्रारम्भ भएको ३ वर्ष भित्र नै सम्पन्न गर्ने गरी सम्बन्धित मन्त्रालयले कार्य सम्पादन गर्ने ।
- ☒ सम्बन्धित मन्त्रालयले संविधान कार्यान्वयन गर्न बनाउनु पर्ने अन्य कानूनहरुको निर्माण सम्बन्धी कार्य समयमै सम्पन्न हुने गरी कार्य अधि बढाउने ।